VLAAMSE
LAND
MAATSCHAPPIJ

ARCHEOLOGIENOTA

VERSLAG VAN RESULTATEN

BUREAUONDERZOEK 2020B18

LANDINRICHTINGSPROJECT BRUGSE VELDZONE OOSTKAMP NIEUWENHOVE-GRUUTHUYSE RECREATIEVE VERBINDINGEN KAMPVELD

COLOFON

Titel

Archeologienota
Oostkamp Nieuwenhove-Gruuthuyse Recreatieve verbindingen Kampveld

Auteur

Elisabeth Van Besien (OE/ERK/Archeoloog/2019/00031)

Opdrachtgever

VLM Regio West, Vestiging Brugge

Velodroomstraat 28, 8200 Brugge

Projectcode

2020B18 bureauonderzoek

Erfgoedloket

https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/16661

Plaats en datum

Brugge, februari 201

SAMENVATTING

Deze archeologienota werd opgesteld in het kader van de vergunningsaanvraag voor de aanleg van de fiets- en wandelverbindingen Rooiveld-Waterstraat en Kampveld-Proosdijstraat. Beide verbindingen situeren zich op het grondgebied van de gemeente Oostkamp. De VLM heeft de nodige grondaankopen gedaan en fungeert als bouwheer. Uiteindelijk zullen de verbindingen worden overgedragen aan de gemeente Oostkamp.

Ter hoogte van de verbinding Rooiveld-Waterstraat wordt een bestaande landbouwweg opgewaardeerd in functie van fietsers. De verbinding Kampveld-Proosdijstraat is momenteel enkel vlot toegankelijk voor wandelaars en zal ook opgewaardeerd worden tot een betere recreatieve verbinding voor wandelaars en fietsers rond het Kampveld.

Op basis van het bureauonderzoek kan worden besloten dat het archeologisch potentieel van het projectgebied Nieuwenhove-Gruuthuyse groot is. De verbindingen liggen in de onmiddellijke omgeving van de Rivierbeek en Hertsbergebeek. Deze vormen samen het belangrijkste beeksysteem tussen de Leie en Brugge en speelden een belangrijke rol in de verschillende kolonisatiegolven van de streek. Bovendien ligt de verbinding Rooiveld-Waterstaart net ter hoogte van de kruising tussen de Waterstraat en de Rivierbeek. Deze kruising markeert een doorwaadbare plaats of voorde in het landschap met een grote kans op archeologische sporen. De aanwezigheid van een gekende archeologische sporensite Nieuwenhove op een aangrenzend perceel bewijst dit. De verbinding Kampveld-Proosdijstraat loopt net langs een mogelijke kasteelsite.

Echter uit de beschrijving van de geplande werken, blijkt dat de toekomstige werken met hoge waarschijnlijkheid weinig verstoring zullen veroorzaken aan het aanwezige archeologische erfgoed. Het grote archeologisch potentieel van het projectgebied is gekend en van bij het ontwerp van de fiets- en wandelverbinding heeft de VLM gekozen voor een uitvoeringswijze die hier rekening mee houdt. Enkel strikt noodzakelijk werken met een minimale bodemimpact, was de opzet bij het ontwerp van deze fietsverbindingen met als streefdoel het behoud in situ van het archeologische erfgoed.

Er wordt geen verder vervolgonderzoek nodig geacht.

INHOUD

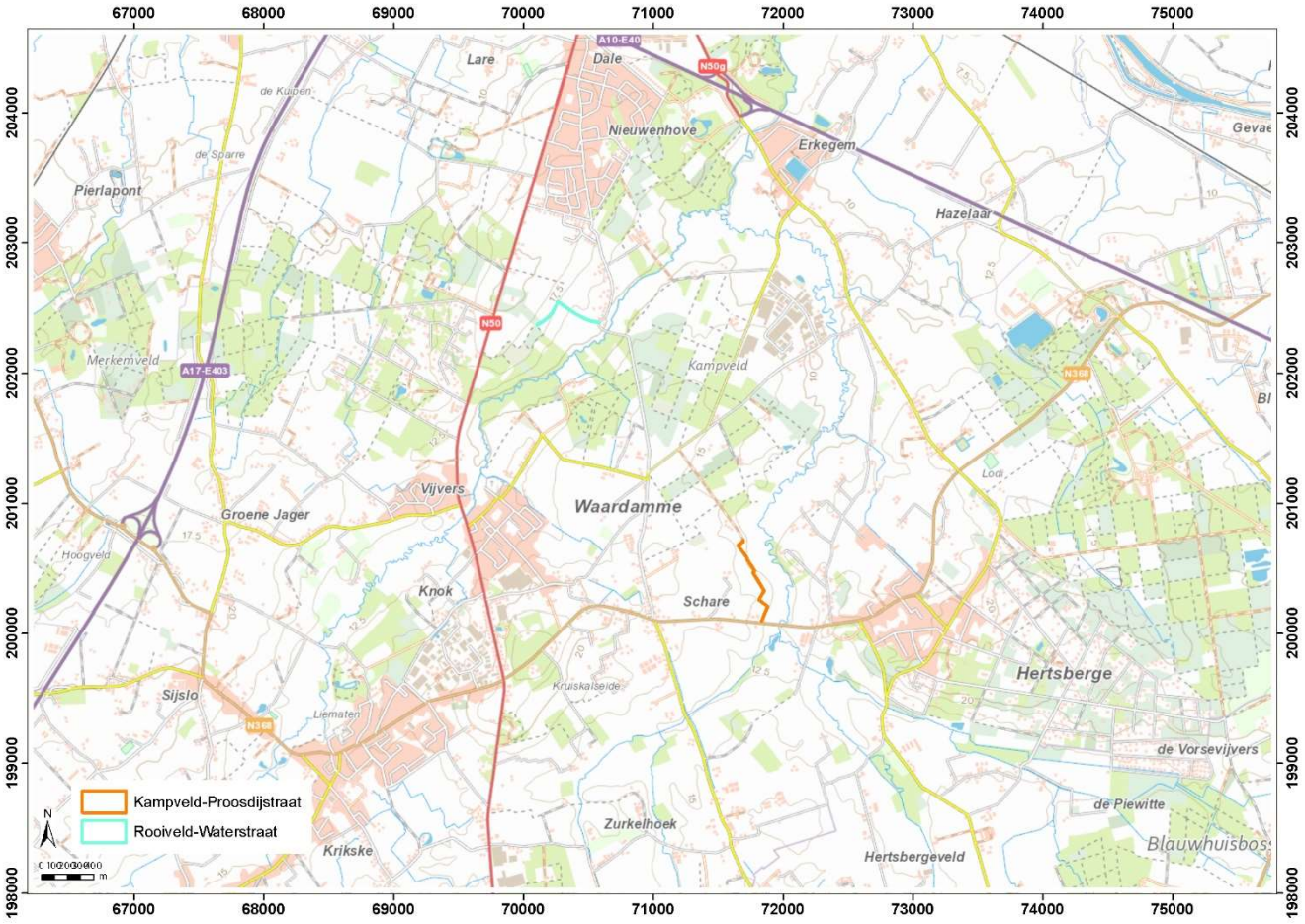
Colofon 2
Samenvatting 3
Bureauonderzoek 5
1 Inleiding 5
1.1 Administratieve gegevens 5
1.2 Kader van de geplande werken 10
1.3 Geplande werken 11
1.3.1 Verbinding Rooiveld-Waterstraat 11
1.3.2 Verbinding Kampveld-Proosdijstraat 16
1.4 Onderzoeksopdracht 25
1.5 Werkwijze 26
2 Assessmentrapport 27
2.1 Situering Projectgebied 27
2.1.1 Algemeen 27
2.1.2 Verbinding Rooiveld-Waterstraat 30
2.1.3 Verbinding Kampveld-Proosdijstraat 36
2.2 Confrontatie met de geplande werken 40
2.2.1 Verbinding Rooiveld-Waterstraat 40
2.2.2 Verbinding Kampveld-Proosdijstraat 40
3 Synthese en gemotiveerde verwachting 41
Bibliografie 42
Lijst van figuren 43

BUREAUONDERZOEK

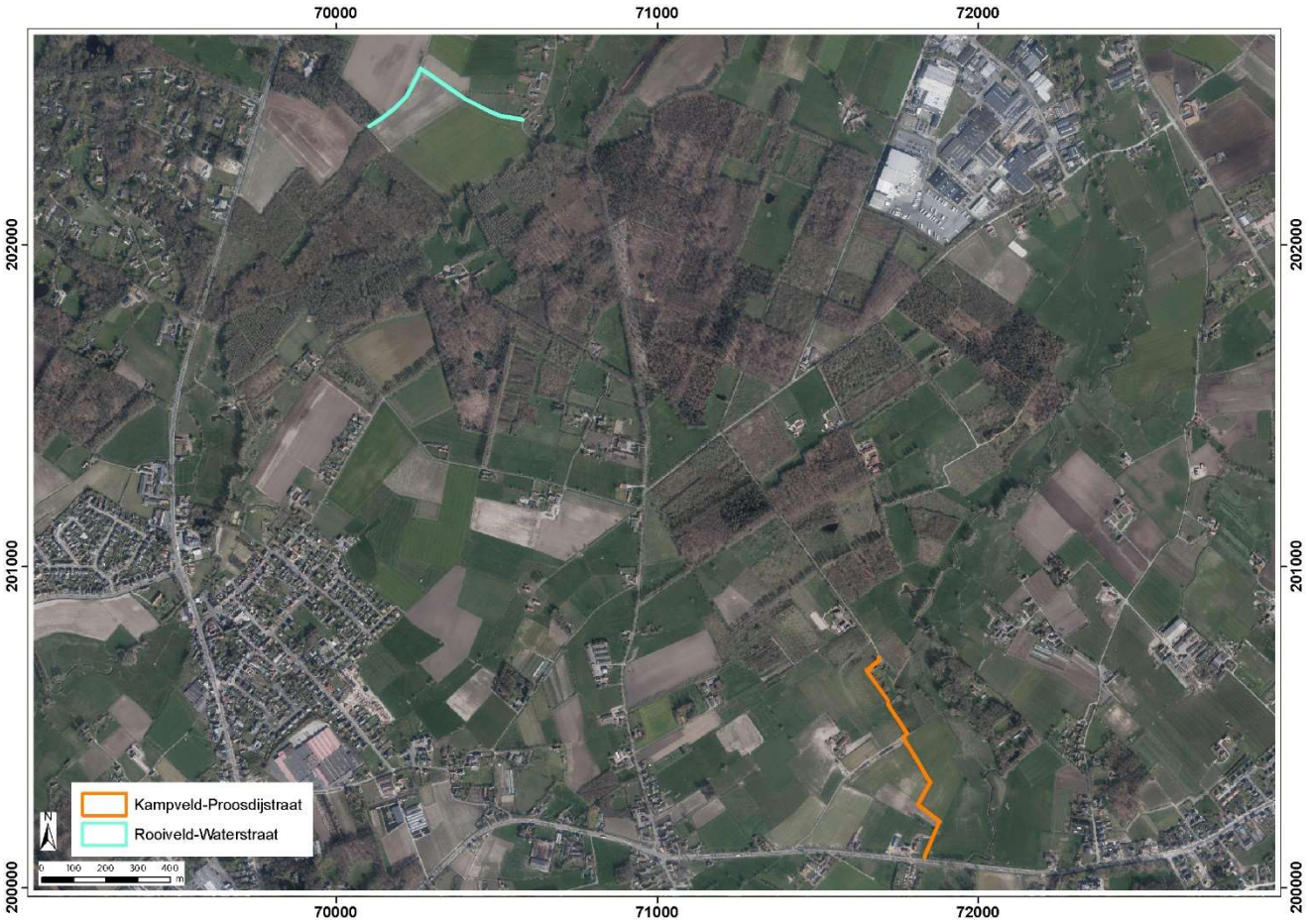
1 INLEIDING

1.1 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

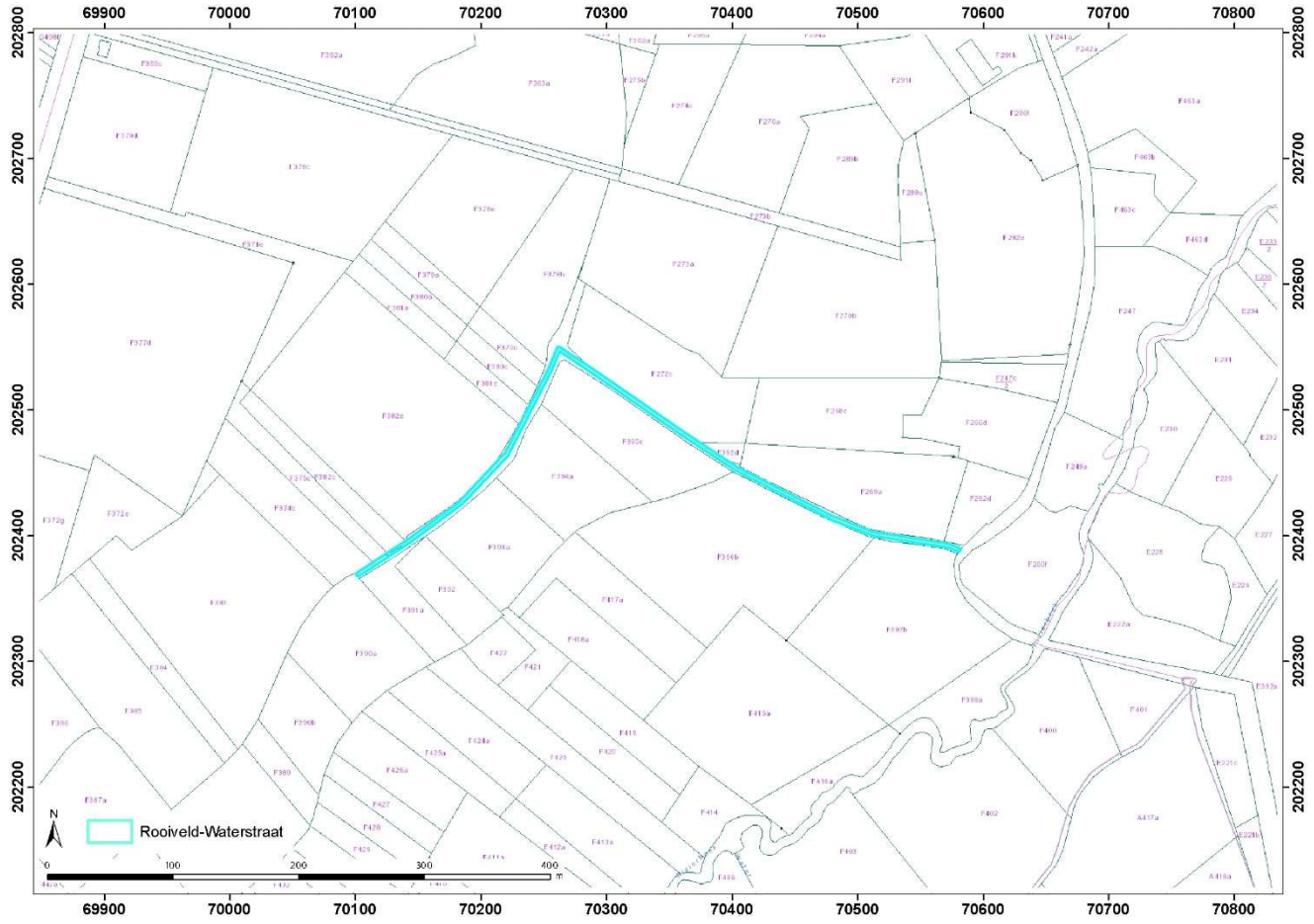
Projectcode	2020B18
Wettelijk depot	VLM – D/2016/6375/3
Auteur	Elisabeth Van Besien (OE/ERK/Archeoloog/2019/00031)
Locatie projectgebied	Rooiveld-Waterstraat en Kampveld-Proosdijstraat in Oostkamp
Bounding box	X_{min}: 70100,7 m
	X_{max}: 71880,1 m
	Y_{min}: 200093,3 m
	Y_{max}: 202550,3 m
Kadaster	Rooiveld–Waterstraat: Oostkamp 3de afdeling sectie F 459A
	Kampveld-Proosdijstraat: Oostkamp 4de afdeling Hertsberge sectie A 409A, 409B, 95, 99, 100, 129B, 130B, 60 en 63
Opp. betrokken percelen	114508 m²
Opp. projectgebied	4116 m²
Opp. bodemingreep	4200 m²
Datum onderzoek	februari 2021

1 Situering van de 2 verbindingen © VLM+AIV.

2 De 2 verbindingen op de orthofoto © VLM+AIV.

3 Situering van de verbinding Rooiveld-Waterstraat op CADGIS © VLM+AIV.

4 Situering van de verbinding Kampveld-Proosdijstraat op CADGIS © VLM+AIV.

1.2 KADER VAN DE GEPLANDE WERKEN

De fietsverbindingen die in deze archeologienota worden behandeld maken deel uit van het uitvoeringsdossier Recreatief netwerk Kampveld dat valt onder het Planprogramma Brugse Veldzone – Veldgebied Brugge, Inrichtingsproject Mobiliteitsas Gent-Brugge-Zeebrugge - Inrichtingsplan Nieuwenhove Gruuthuyse[1].

Het uitvoeringsdossier omvat meerder deelopdrachten. Deze archeologienota werd opgesteld in het kader van de vergunningsaanvraag voor de verbindingen Rooiveld-Waterstraat en Kampveld-Proosdijstraat. Beide verbindingen situeren zich op het grondgebied van de gemeente Oostkamp. De VLM heeft de nodige grondaankopen gedaan en fungeert als bouwheer. Uiteindelijk zullen de verbindingen worden overgedragen aan de gemeente Oostkamp.

Ter hoogte van de verbinding Rooiveld-Waterstraat wordt een bestaande landbouwweg opgewaardeerd in functie van fietsers. De verbinding Kampveld-Proosdijstraat is momenteel een landbouwweg die enkel toegankelijk is voor wandelaars en zal ook opgewaardeerd worden tot een betere recreatieve verbinding voor wandelaars en fietsers rond het Kampveld.

De totale oppervlakte van de vergunningsplichtige ingreep in de bodem is meer dan 1000 m² en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft, bedraagt meer dan 3000 m². De percelen zijn volledig gelegen buiten archeologische zones, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones. Volgens art. 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet is de opmaak van een archeologienota voorafgaand aan het aanvragen van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen verplicht.

[1]Inrichtingsplan Nieuwenhove-Gruuthuyse: Het eindvoorstel van inrichtingsplan Nieuwenhove-Gruuthuyse werd bij ministerieel besluit op 6 maart 2015 goedgekeurd. Het inrichtingsplan werd gewijzigd bij ministeriële besluiten van 21 december 2016, 13 november 2017 en 18 december 2018. Een vierde wijziging werd aangevraagd in 2020. Het projectgebied ligt op het grondgebied van de gemeente Oostkamp en maakt deel uit van het inrichtingsproject Mobiliteitsas Gent-Brugge-Zeebrugge. Dit inrichtingsplan heeft als doel het aanleggen van recreatieve en functionele verbindingen, het inrichten van een aantal (recreatieve) elementen in park- en natuurgebieden en het verbeteren van de waterkwaliteit, structuurkenmerken en landschapskwaliteit van een aantal beken en rivieren en hun vallei.

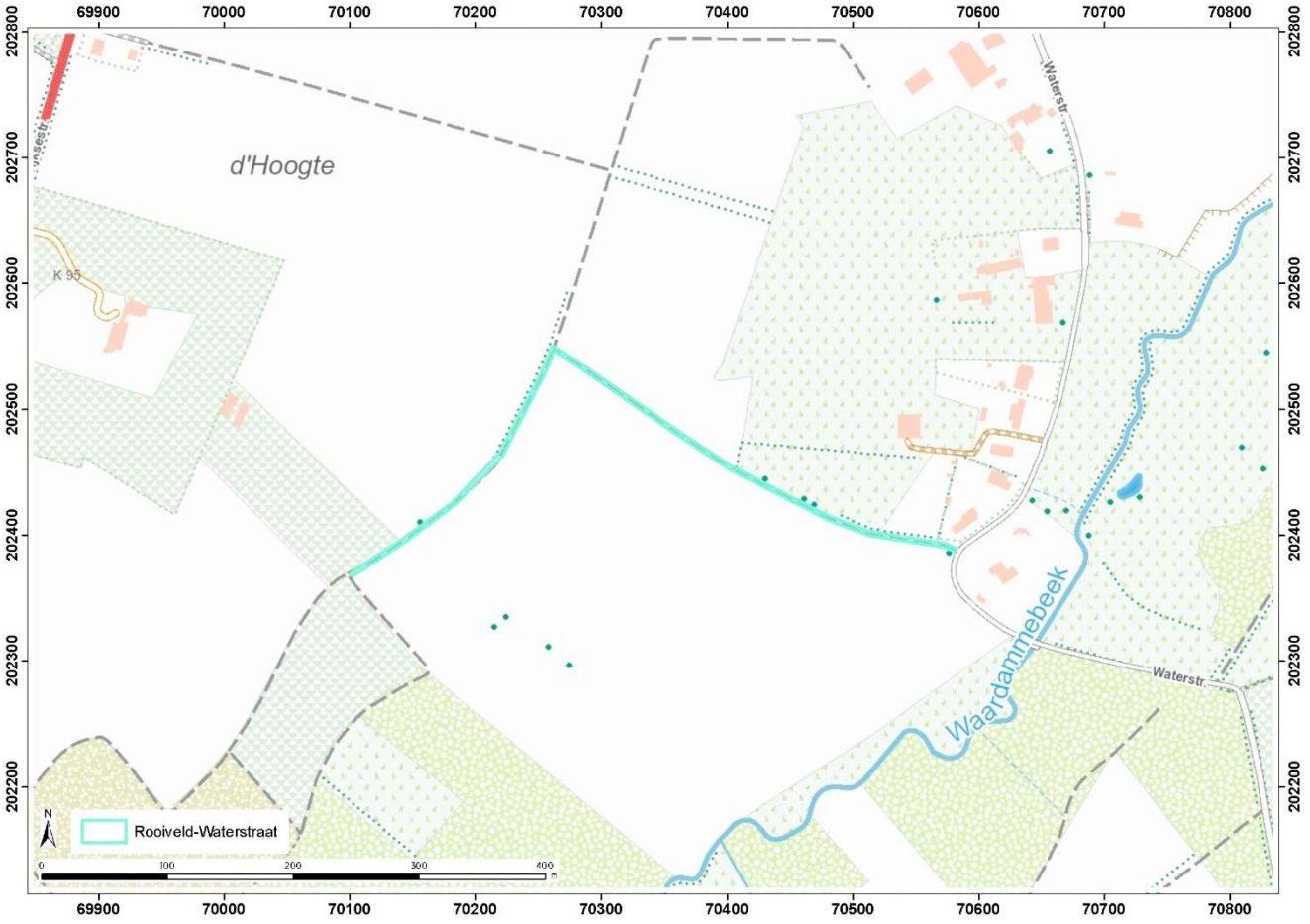
1.3 GEPLANDE WERKEN

1.3.1 Verbinding Rooiveld-Waterstraat

Tussen de Waterstraat en het Rooiveld, wordt een bestaande verbinding voor landbouwverkeer, wandelaars, mountainbikers en ruiters opgewaardeerd. Zo wordt het groengebied Rooiveld verbonden met Nieuwenhove. De bestaande weg geeft een onverharde indruk, maar blijkt dat na onderzoek niet te zijn. Langs een deel van de verbinding liggen ondiepe grachten.

De breedte van de bestaande weg varieert tussen 2,80 en 3m. De totale lengte van de geplande verbinding is 620m en bestaat uit:

- een ZO-NW georiënteerd, 360 m-lang deel vanuit de Waterstraat richting Kortrijksestraat
- een ZW-NO georiënteerd, 260 m-lang deel parallel aan de Kortrijksestraat.

5 Situering op de cartoweb © VLM+AIV.

6 Locatie van de verbinding op de orthofoto met aanduiding van de fotolocaties © VLM+AIV.

7 Bestaande toestand ter hoogte van de aansluiting op de Waterstraat (locatie 1).

8 Bestaande toestand ter hoogte locatie 2 en 3.

9 Bestaande toestand ter hoogte locatie 4, links van de weg is de langsgracht volledig opgegaan in het akkerland – rechts is de langsgracht nog duidelijk aanwezig.

10 Bestaande toestand ter hoogte locatie 5 en 6.

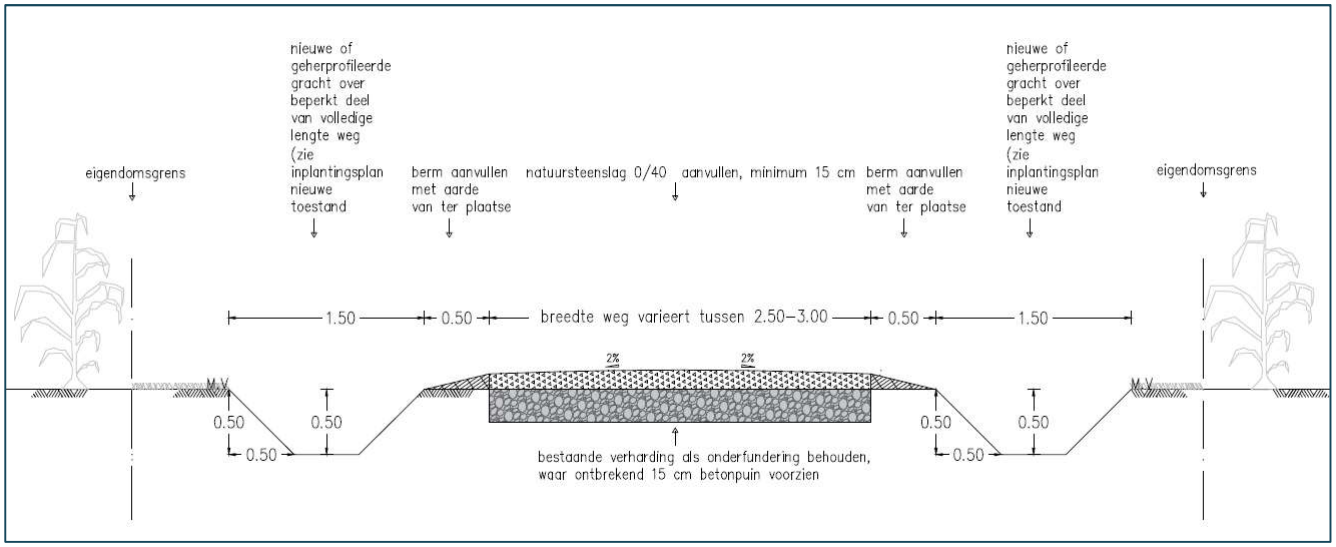

11 Plan bestaande toestand © VLM.

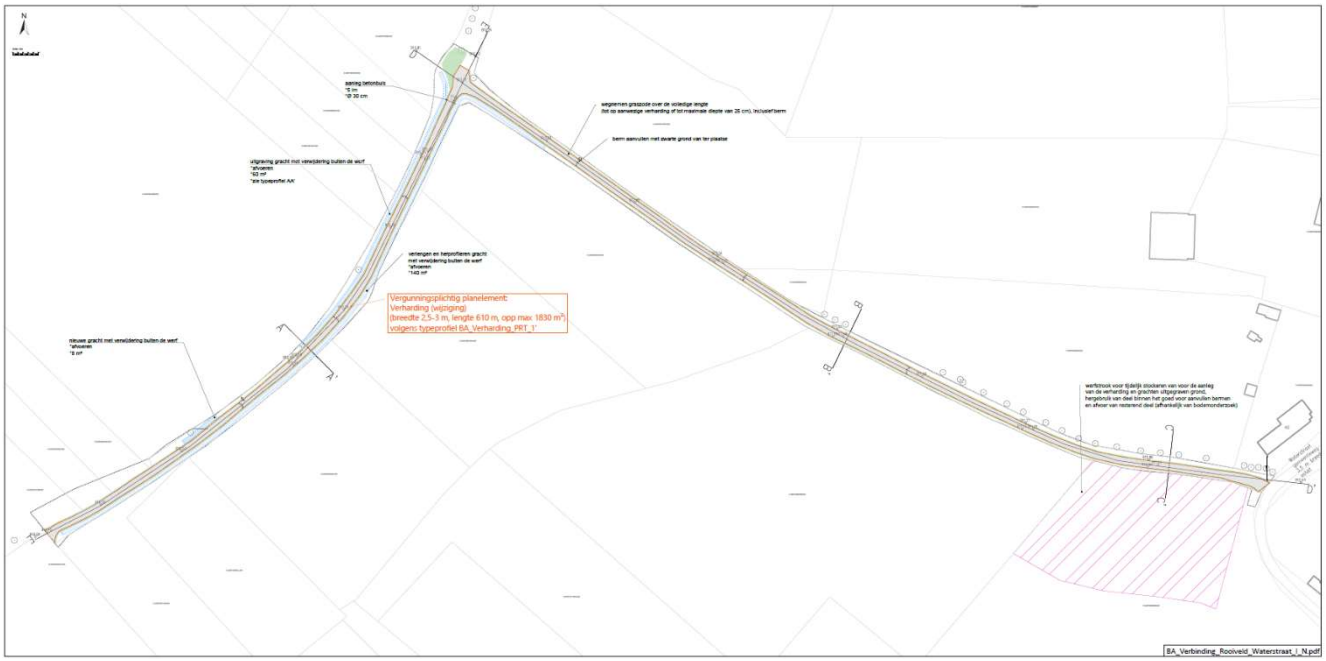
Volgende werken worden voorzien:

- Om de bestaande verharding bloot te leggen wordt de graszode (inclusief berm) weggenomen (tot op de diepte van de aanwezige verharding of tot een maximale diepte van 25 cm). De bestaande verharding wordt als onderfundering behouden en aangevuld waar nodig. In opbouw wordt een nieuwe verhardingslaag aangebracht (natuursteenslag 0/40, minimaal 15 cm dik). Bermen worden aangevuld met grond van ter plaatse.
- De bestaande verbinding is over bepaalde delen over 1 of beide zijden begrensd door ondiepe, smalle bermgrachten. Door gebrek aan onderhoud zijn deze grachten dichtgeslibt (zie ook fotomateriaal bestaande toestand). De overgang tussen gracht en buitenste ploegvoor is niet altijd even duidelijk. Er worden geen bestaande grachten gedempt. Over alle lengtes waar momenteel grachten zijn, blijven die bestaan. Bestaande grachten worden enkel geherprofileerd en uitgebreid in lengte. Het typeprofiel geeft diepte van 50 cm.
- Het water in de parallel met de weg verlopende grachten wordt op 1 punt doorheen een duiker onder de bestaande weg gevoerd. De vervanging van de bestaande duiker door een betonbuis (lengte 5 m, diameter 30 cm) wordt beperkt tot de strikt noodzakelijke inbuizing.
- Ter hoogte van de te vernieuwen duiker wordt een bestaande betonput afgezaagd tot op het maaiveld en gedempt.

- Tijdelijk zal de grond voor de aanleg van de weg en de grachten binnen een daartoe afgebakende zone op de akker die vlot toegankelijk is vanop de Waterstraat, worden gestockeerd (paars gearceerde zone op plan nieuwe toestand). De grond wordt bovenop het maaiveld gestockeerd, zonder voorbereidende werken.

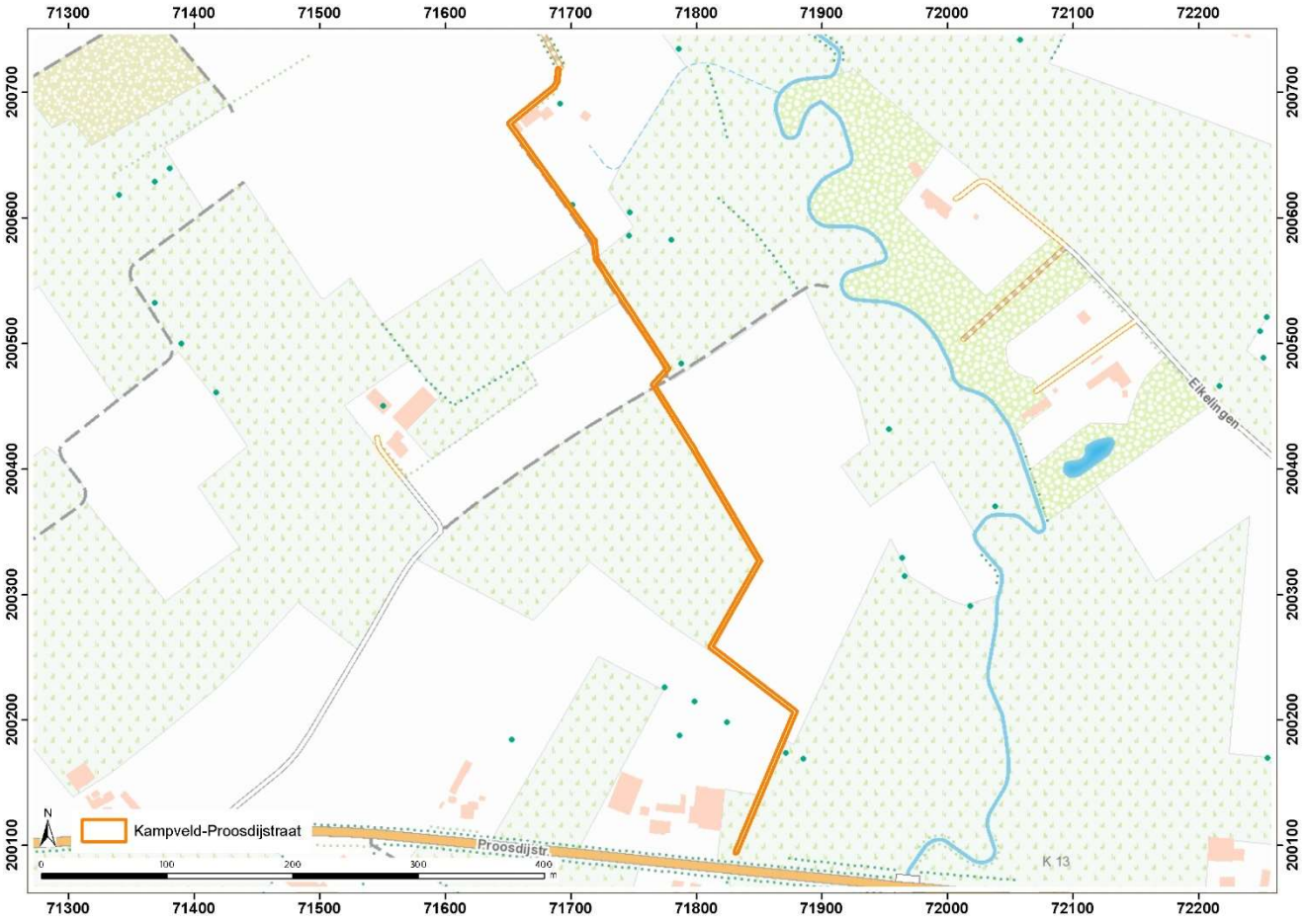
12 Wandelverbinding Rooiveld-Waterstraat typeprofiel © VLM.

13 Plan nieuwe toestand © VLM.

1.3.2 Verbinding Kampveld-Proosdijstraat

Een bestaande, globaal ZZO-NNW verlopende verbinding voor wandelaars, mountainbikers, ruiters en deels voor landbouwverkeer wordt opgewaardeerd tot een betere recreatieve verbinding voor fietsers. De bestaande verbinding wordt deels ook door landbouwverkeer gebruikt en kruist halfweg een landbouwweg. Deze wandel- en fietsverbinding vormt een ontbrekende schakel om de groenkernen Rooiveld, Kampveld en Nieuwenhove te verbinden met de groenkern Lippensgoed-Bulskampveld. De verbinding speelt in op een recent aangelegd wandelpad van het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) in de vallei van de Hertsbergebeek. De verbinding loopt in het zuiden van de Proosdijstraat (140m ten westen waar de Hertsbegebeek onder de proosdijstraat gaat) door de graslanden op de linkeroever van de Hertsbergebeek en sluit tenslotte in het noorden aan op een bestaande verharde zijweg van de Papenvijverstraat. Het verloop wordt bepaald door de vorm van de percelen waarlangs de verbinding loopt. De totale lengte bedraagt ongeveer 770 m.

14 Situering op Cartoweb © VLM+AIV.

15 Situering op de orthofoto met aanduiding van de fotolocaties © VLM+AIV.© VLM+AIV.

16 Bestaande toestand ter hoogte van de aansluiting op de Proosdijstraat (locatie 1 en 2).

17 Bestaande toestand ter hoogte van locatie 3 en 4.

18 Bestaande toestand ter hoogte van locatie 5 en 6.

19 Bestaande toestand ter hoogte van locatie 7 en 8.

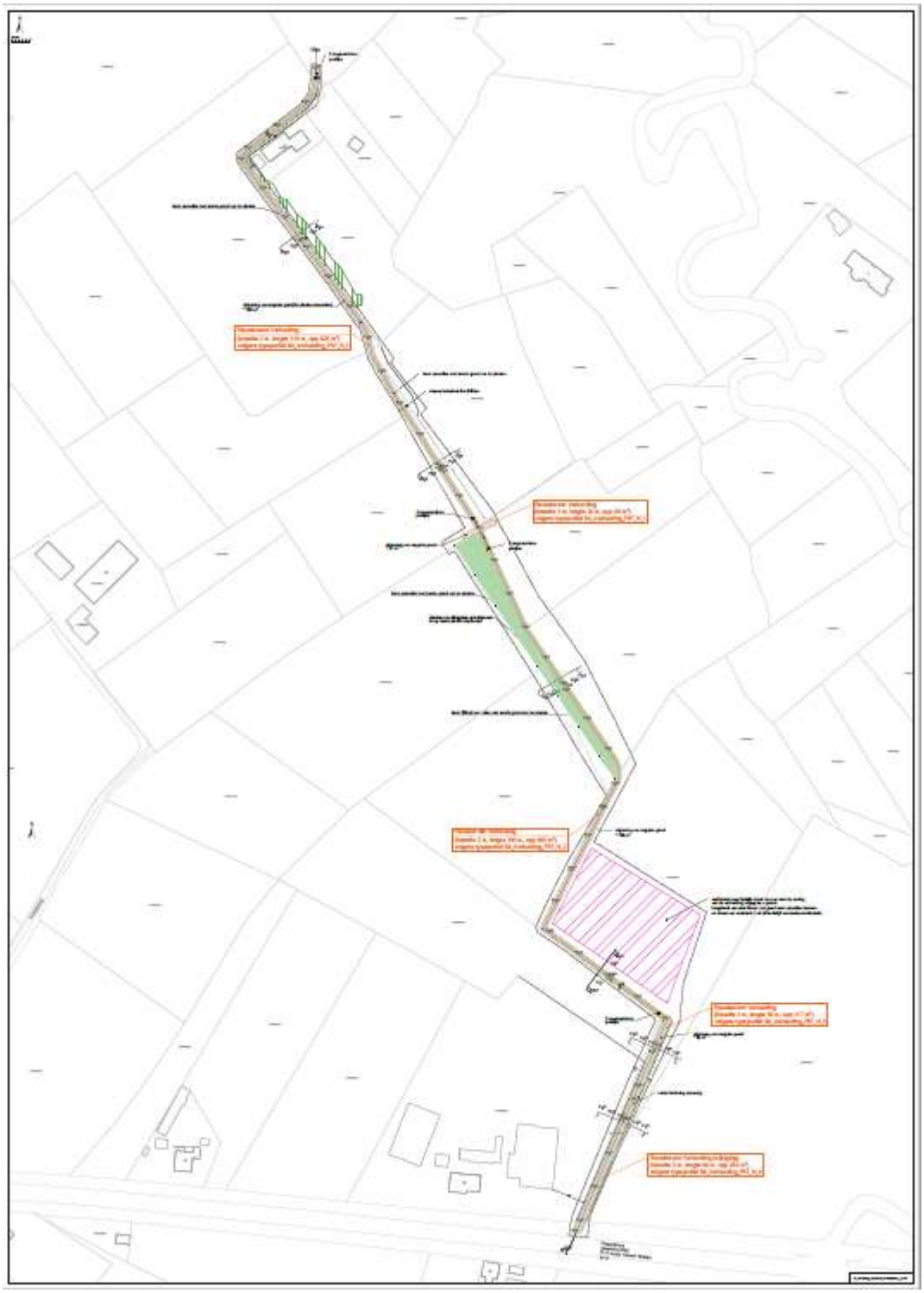

20 Bestaande toestand ter hoogte van locatie 9 en 10 (aansluiting op een bestaande verbinding richting Kampveld).

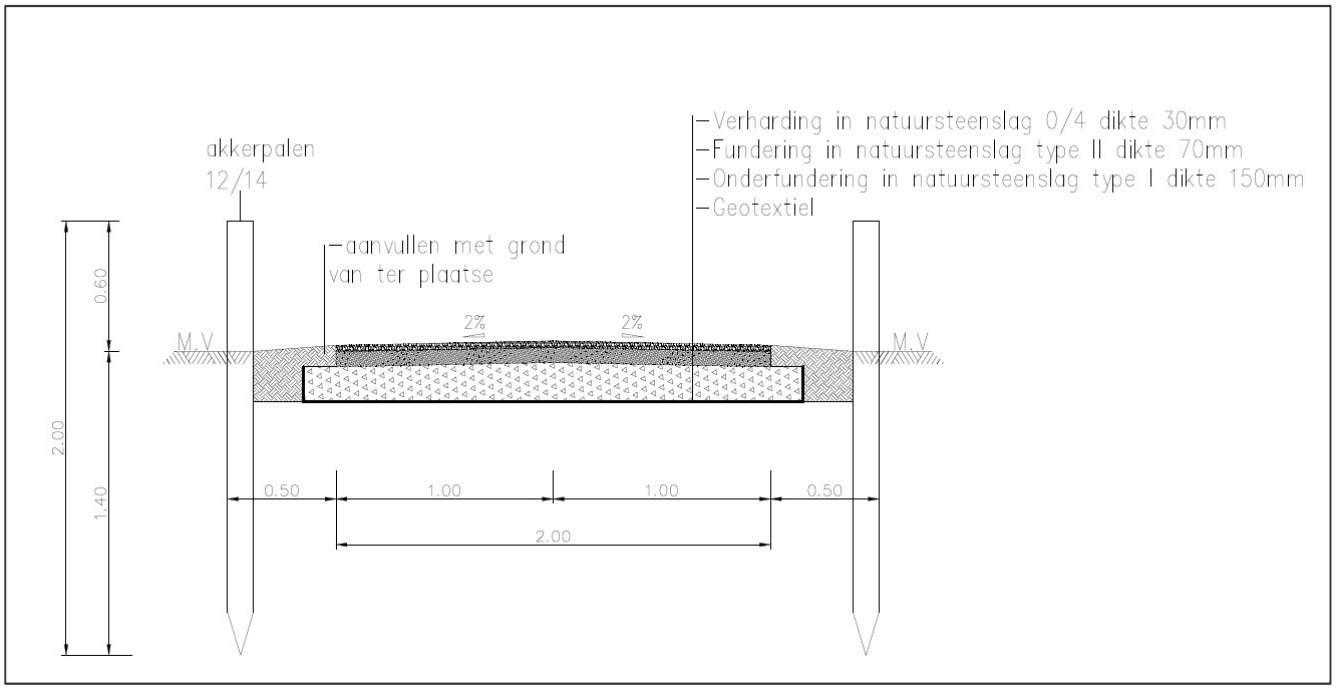
21 Plan bestaande toestand © VLM.

Volgende werken worden voorzien:

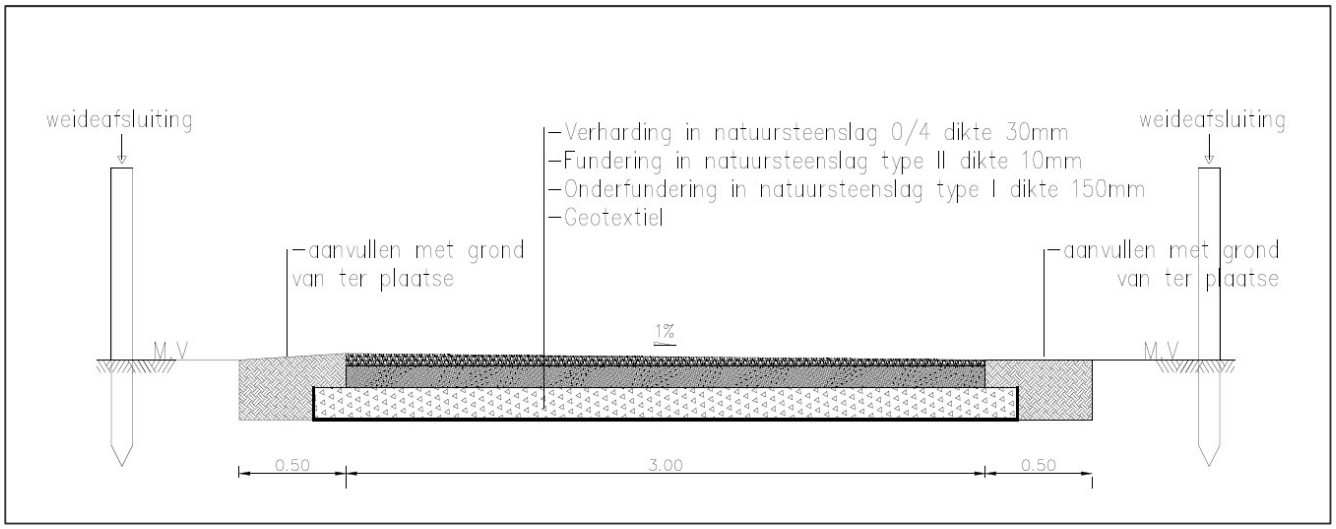
- Over een lengte van ca. 700 m is in de bestaande toestand geen verharding aanwezig. Over deze lengte wordt een koffer van maximaal 25 cm diep gegraven en worden daarin onderfundering (natuursteenslag type I, dikte 15 cm), fundering (natuursteenslag type II, dikte 7 cm) en toplaag (natuursteenslag 0/4, dikte 3 cm) voorzien. Voor een deel van 30 m lang (aansluitend op de bestaande als onderfundering te gebruiken verharding ter hoogte van de aansluiting aan de Proosdijstraat, zie volgend punt) betreft dit een breedte van 3 m. Voor het resterend deel (655 m) bedraagt de breedte 2 m. Waar de verbinding een landbouwweg kruist, wordt die landbouwweg over een lengte van 20 m voor 3 m breed verhard met zelfde kofferdiepte en materiaalkeuze
- Haaks aansluitend op de Proosdijstraat wordt over een lengte van 95 m een bestaande verharding als onderfundering behouden. In opbouw worden een bijkomende funderingslaag en een toplaag aangebracht.
- Het water van één gracht - aan de westelijke zijde haaks op, aan de oostelijke zijde parallel aan de bestaande verbinding - wordt in de bestaande toestand doorheen een duiker onder de bestaande weg gevoerd. De vervanging van de bestaande duiker door een betonbuis (lengte 5 m, diameter 30 cm) wordt beperkt tot de strikt noodzakelijke inbuizing.
- Waar langsheen de verbindingen geen afsluitingen of begroeiing voorkomen, worden akkerpalen aangebracht om de weg te begrenzen.
- Tijdelijk zal de grond voor de aanleg van de weg en de grachten binnen een daartoe afgebakende zone op de akker die vlot toegankelijk is vanop de Waterstraat, worden gestockeerd (paars gearceerde zone op plan nieuwe toestand). De grond wordt bovenop het maaiveld gestockeerd, zonder voorbereidende werken.

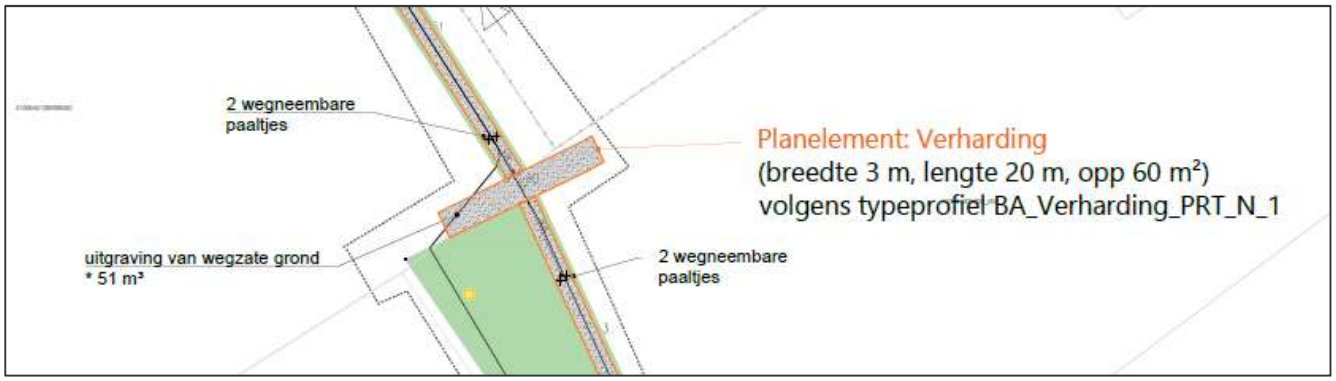
22 Plan nieuwe toestand © VLM.

23 Typeprofiel breedte 2m © VLM.

24 Typeprofiel breedte 3m © VLM.

25 Detail plan nieuwe toestand ter hoogte van de kruising met de landbouwweg C VLM.

1.4 ONDERZOEKSOPDRACHT

Het archeologisch vooronderzoek beoogt een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed en start steeds met een bureauonderzoek.

Het bureauonderzoek heeft tot doel om op basis van bestaande bronnen informatie te verzamelen over de mogelijke aan- of afwezigheid van een archeologische site op het terrein, de karakteristieken en bewaringstoestand ervan, de relatie met het landschap, de waarde ervan en de wijze waarop met eventuele waardevolle archeologische sites moet omgegaan worden bij de geplande bodemingrepen.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische potentieel van het terrein?
- Wat is de verstoringshistoriek van het terrein? Welke invloed heeft dit op het archeologisch potentieel van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken op het archeologisch bodemarchief?

1.5 WERKWIJZE

Voor gegevens wordt onder andere geput uit archeologienota's opgesteld in functie van andere uitvoeringsdossiers in de onmiddellijke omgeving en raadpleegbaar via het geoportaal van Onroerend Erfgoed. De inventaris van Onroerend Erfgoed wordt ook geraadpleegd voor de situering van het projectgebied en voor het historisch kaartmateriaal. Dit overzicht geeft ook informatie over de eventuele verstoringshistoriek van het terrein. De historische gegevens worden aangevuld met gegevens verzameld door de heemkundige kring van Oostkamp (zowel mondelinge informatie als verwerkt in een aantal publicaties). De stand van zaken van de archeologische kennis van het projectgebied is gebaseerd op de gegevens beschikbaar in de Centrale archeologische inventaris. Voor de verbinding Rooiveld-Waterstraat en Kampveld-Waterstraat worden ook de relevante onderzoeksrapporten van de Universiteit Gent geraadpleegd.[2] Binnen het kader van deze archeologienota is het niet de bedoeling om het archeologisch potentieel van de beschreven sites[3] verder wetenschappelijk te onderzoeken. Er wordt dan ook geen extra archeologisch (voor)onderzoek in die zin uitgevoerd, de gegevens uit de onderzoeksrapporten voldoen..

De verzamelde gegevens worden geconfronteerd met de impact van de geplande werken en op basis hiervan wordt afgewogen of een vervolgonderzoek nodig is.

[2] Van de vijver e.a. 2008 en Sergant 2010.

[3] Zie punt 2.1.2 site Nieuwenhove (verbinding Rooiveld-Waterstraat) en 2.1.3 de verdwenen kasteelsite (verbinding Kampveld-Proosdijstraat).

2 ASSESSMENTRAPPORT

2.1 SITUERING PROJECTGEBIED

2.1.1 Algemeen

De verbindingen zullen worden gerealiseerd in het projectgebied Nieuwenhove -Gruuthuyse, een gevarieerd gebied met bossen, valleien, kasteelparken[4], landelijke en stedelijke omgevingen. Prominent in het gebied zijn de Hertsbergebeek en Rivierbeek. Verder ten noorden lopen de twee beken samen verder in één bedding richting het Kanaal Gent-Oostende. Beide beken horen tot de bovenloop van het vroegere Reiestelsel. De Rivierbeek en Hertsbergebeek vormen samen het belangrijkste beeksysteem tussen de Leie en Brugge en speelde een belangrijke rol in de verschillende kolonisatiegolven van de streek. Beken werden gebruikt als oriëntatiepunten en doorgangsroutes.

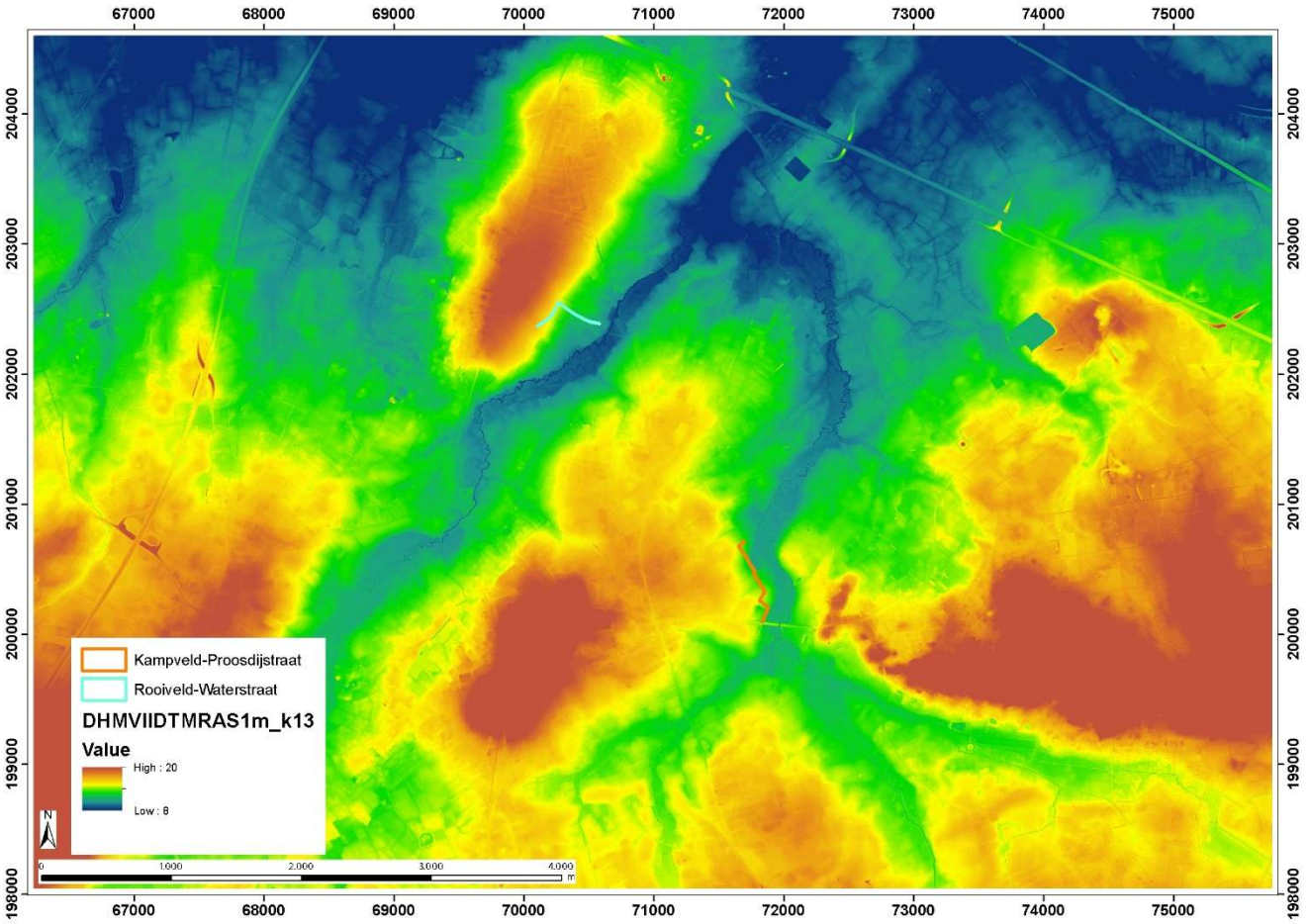
Ter hoogte van de verbindingen hebben de beken nog een overwegend natuurlijk sterk meanderend verloop. Stroomafwaarts is de Rivierbeek grotendeels rechtgetrokken en omgeleid. Het reliëf van de beekvalleien is hier vrij gering waardoor ze bij hoog water vrij snel overstromen wat resulteert in grote seizoensgebonden debietschommelingen.

26 Sfeerbeeld van vallei van de Hertsbergebeek.

[4] Vastgesteld landschapsrelict sinds 2010, zie https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/10338.

Het landschap is hier grotendeels tot stand gekomen in het Midden en Jong Pleistoceen toen de toenmalige zee zich naar het noord-noordoosten heeft terug getrokken en de door de zee afgezette lagen (afwisselde zandige en kleiige lagen) werden bloot gesteld aan een langdurig erosieproces. Bovenop dit reliëf is vooral tijdens de laatste ijstijd onder invloed van grote stofstormen (bestaande uit löss, zandig löss en fijn zand) een gevarieerde bodemtextuur tot stand gekomen. De Rivierbeekvallei vormt een diepe en nu opgevulde glaciale insnijding in het tertiaire oppervlak.[5]

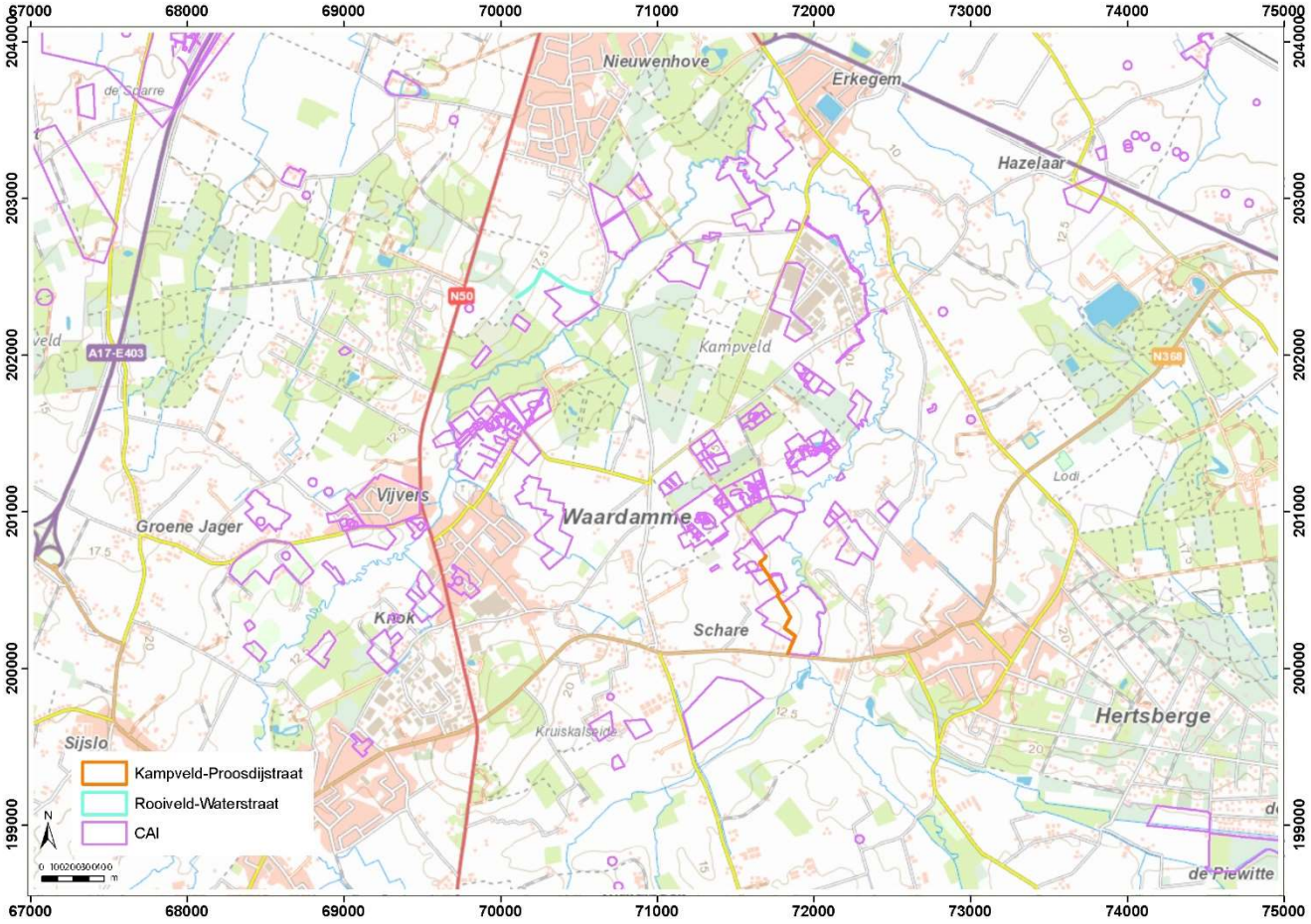
27 De geplande verbindingen geprojecteerd op het DHM © VLM+AIV.

Beide fietsverbindingen situeren zich op de overgang van de alluviale vlakte (laagste delen rond 7m TAW) naar matig droge tot droge duingordels (tot 15m TAW) gevormd uit dekzand. Tussen beide valleien in situeert zich

[5] Profiletype 3 en 3a volgens de Quartair geologische profieltypekaart, zie dov.vlaanderen.

een interfluvium met een zwak uitgesproken reliëf (10 tot max. 17m TAW) met een vrij slechte drainage door de aanwezigheid van tertiair substraat op geringe diepte. Ten noordwesten en ten zuiden bevinden zich twee tertiaire getuigenheuvels met een dekzandbedekking (respectievelijk 20 en 25m TAW).[6] Dergelijke zandruggen staan bekend als belangrijke prehistorische vestingplaatsen, vooral dichtbij beeksystemen. Reden hiervoor zijn de verschillende aanwezige ecosystemen.[7]

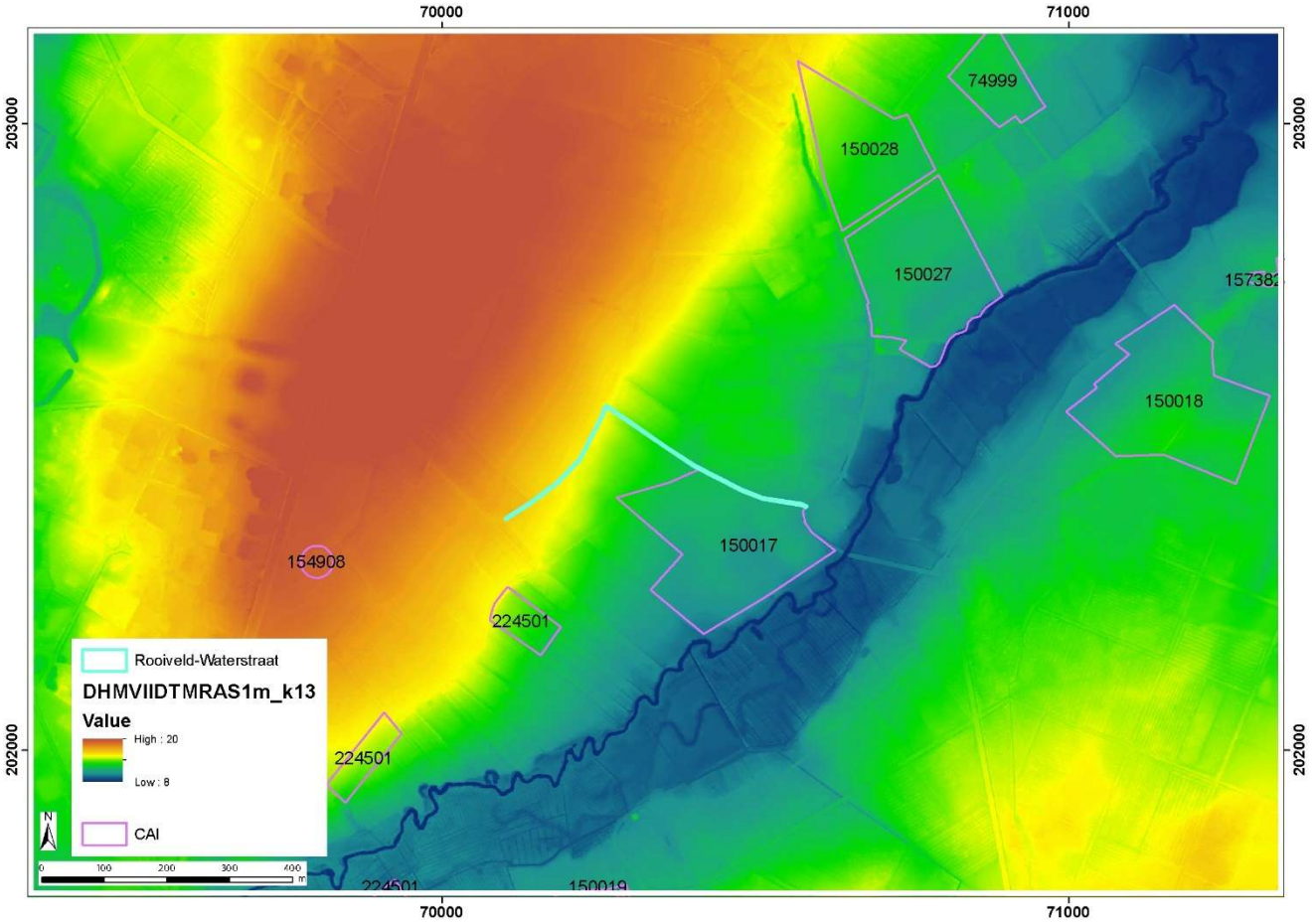
Talrijke sporen en vondsten uit de steentijd tot en met de nieuwe tijd zijn in de ruime omgeving reeds gekend en opgenomen in de CAI. De vele locaties wijzen op een langdurige menselijke aanwezigheid in dit landschappelijk-ecologisch interessant gebied.

28 De CAI ter hoogte van de geplande verbindingen © VLM+AIV.

[6] Sergant 2010: 2.
[7] Zie ook Van de Vijver 2008: 7-10 voor meer info.

2.1.2 Verbinding Rooiveld-Waterstraat

29 Situering op cartoweb met aanduiding van de locaties opgenomen in de CAI © VLM+AIV.

Op het digitaal hoogtemodel is mooi te zien hoe de verbinding Rooiveld-Waterstraat de overgang maakt van de beekvallei met nattere alluviale gronden naar de hogere en droge zandrug waarop de wijk Nieuwenhove zich bevindt. De naam Nieuwenhove gaat terug op de heerlijkheid Roden-Nieuwenhove die zich situeerde tussen de Waterstraat en de Kortrijksestraat en tussen de Wilgenbroeken en Steenbrugge en mogelijk reeds in de 13de eeuw ontstond.[8]

[8] Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Oostkamp [online] https://id.erfgoed.net/themas/14714 en Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Waterstraat [online] https://id.erfgoed.net/themas/11503

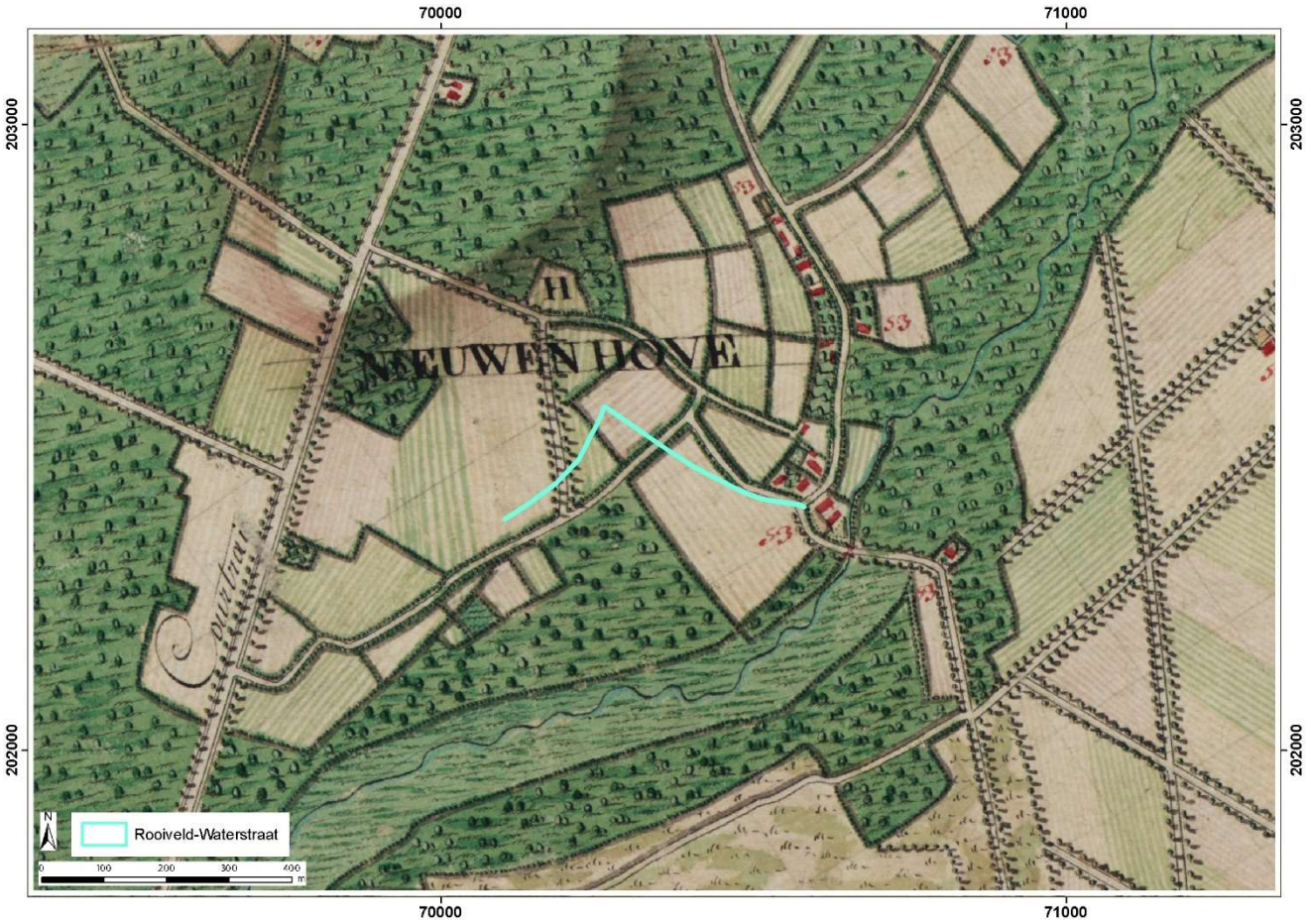
De geplande verbinding vertrekt aan de Waterstraat die terug gaat op een historisch tracé tussen Brugge en Kortrijk en reeds staat afgebeeld op de Grote kaart van het Brugse Vrije van Pieter Pourbus (1651-1571 en gekopieerd door Pieter Claeissens in 1601).[9] De kruising tussen de Waterstraat en de Rivierbeek markeert een doorwaadbare plaats of voorde in het landschap en kent een lange gebruiksgeschiedenis met hoge archeologische potentie. Hier was het centrum van de heerlijkheid.

Volgens kaartmateriaal uit 1757 zou op deze plek het eerste wethuis met houten schandpaal van de heerlijkheid Roden-Nieuwenhove gestaan hebben. Roden-Nieuwenhove was eerst een contribuante (onafhankelijke) heerlijkheid en werd pas later een appendente heerlijkheid van het Brugse Vrije deels van Dendermonde.[10] Een later versie van de schandpaal uitgevoerd in arduin is nog bewaard maar is tijdens de woelige Franse tijden op het einde van de 18de eeuw naar een privé-domein verplaatst.[11]

30 Detail uit kaart KHO Nieuwenhove 2019.23 © KHO.

[9] Himpe 2019: 21.
[10] Info bekomen van de heemkundige kring Oostkamp via Frank Debiel, zie ook https://www.heemkringoostkamp.be/schandpalen en Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Hoeve gelegen in de bocht van de Waterstraat [online] https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/88081
[11] Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Schandpaal [online] https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/217043 en

31 Situering op de Ferrariskaart 1777 © VLM+AIV.

Op het historisch kaartmateriaal en de orthofoto's uit de 20ste eeuw is steeds een weg te zien. Voor de eerste keer op de Ferrariskaart (1777) waar duidelijk een weg loopt van de Waterstraat en naar de Kortrijksestraat.[12] De weg staat sindsdien aangegeven op alle kaartmateriaal en bleef in gebruik tot op de dag van vandaag.

[12] De afwijking ten opzichte van de huidige verbinding kan worden verklaard door de moeilijkheid om de Ferrariskaart exact te georeferen.

Het grote archeologisch potentieel van het projectgebied blijkt ook uit het archeologisch onderzoek dat hier reeds is uitgevoerd. Op het akkerland aansluitend aan de Waterstraat (perceel 397A ter hoogte van CAI locatie 150017 – Nieuwenhove site 1 [13]) heeft de Universiteit van Gent een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd en dit in het kader van het FWO-project "Studie van de impact van het neolithicum in de Vlaamse Zandstreek" (2008-2011)[14]. Het doel van dit project was om de kennis over het Neolithicum in de Zandstreek te vergroten.

Sporen waargenomen op luchtfoto's vormden de onmiddellijke aanleiding voor het proefonderzoek op dit perceel. Voor meer informatie wordt verwezen naar het rapport maar het proefsleuvenonderzoek bevestigde de aanwezigheid van een aantal luchtfotografische observaties, de datering en interpretatie bleef wel moeilijk. Het onderzoek leverde ook een aantal nieuwe sporen op. Andere potentiële structuren waaronder een mogelijke huisplattegrond werden niet bevestigd.[15]

32 Situering van de verbinding Rooiveld-Waterstraat tov Nieuwenhove site 1 © VLM+AIV.

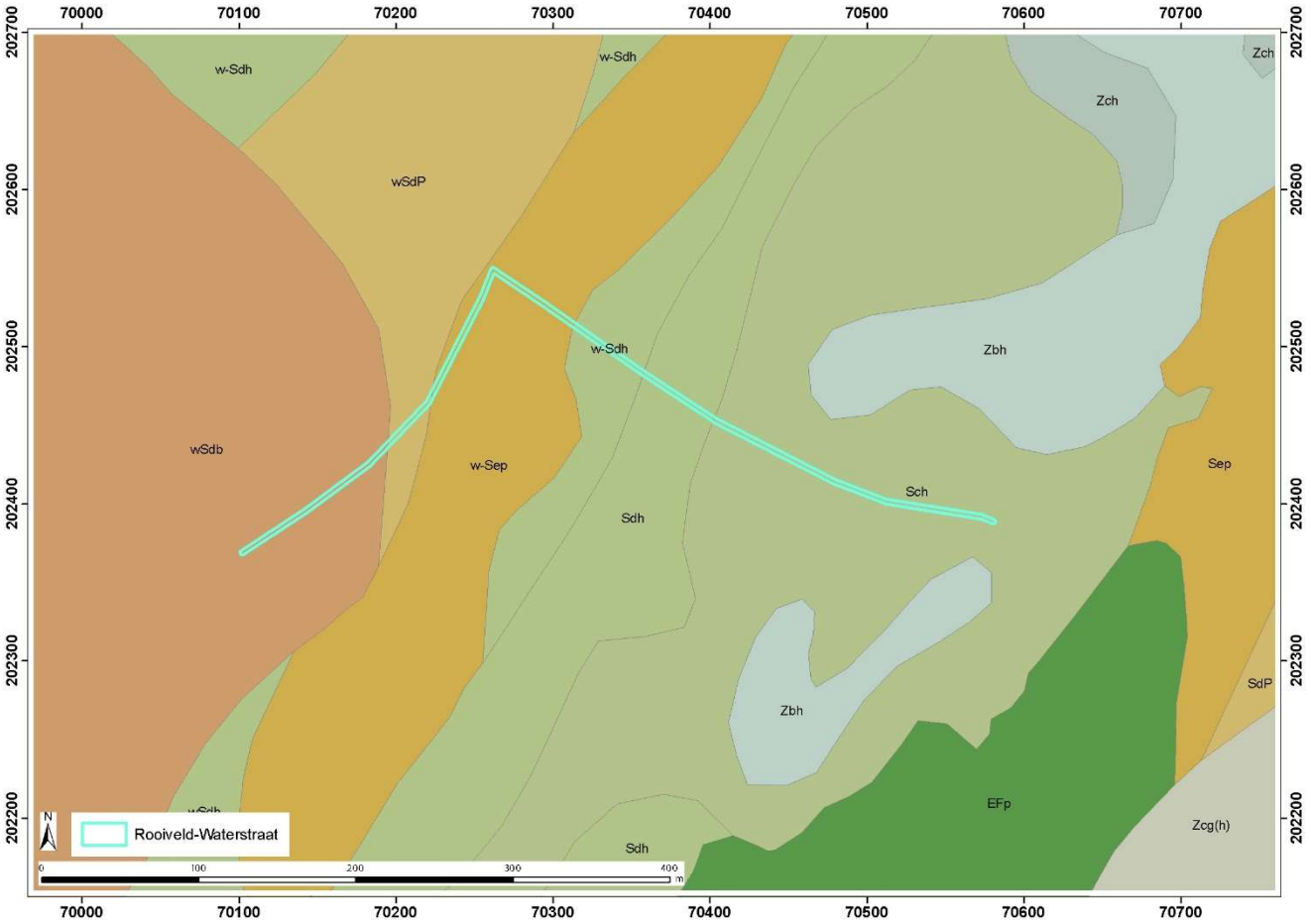
[13] Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Nieuwenhove site 1 [online] https://id.erfgoed.net/waarnemingen/150017
[14] Van de Vijver 2008 en Sergant 2010.
[15] Sergant 2010: 16.

33 Sporen zichtbaar op luchtfoto's thv Nieuwenhove site 1 (figuur 32 overgenomen uit Van de Vijver 2008).

Na het onderzoek van UGent zijn de gronden opnieuw in gebruik genomen als akkerland.

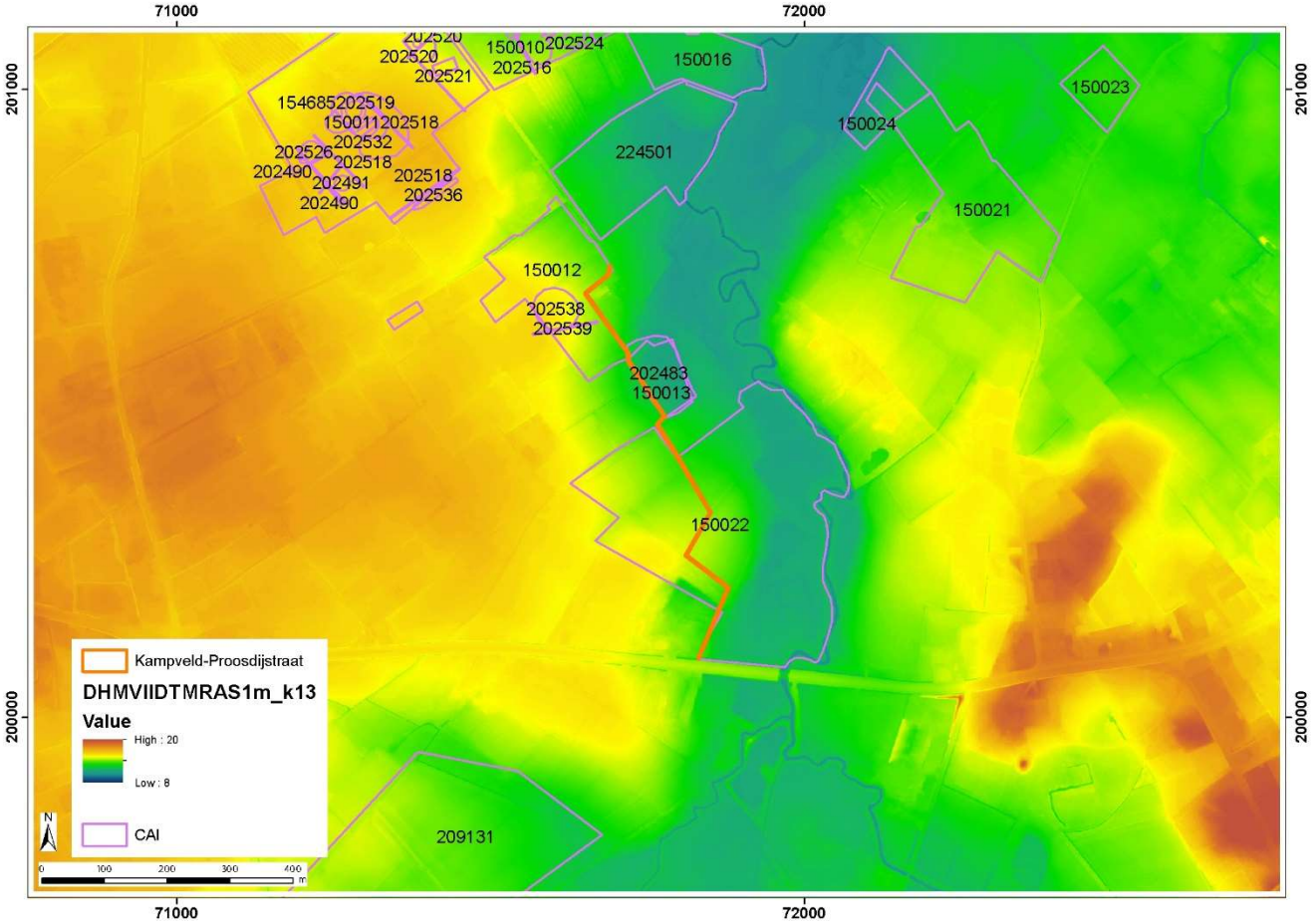
Ter hoogte van de verbinding zijn op de bodemkaart matig droge en matig natte lemig zandbodems met verbrokkelde humus/ijzer B-horizont en lokaal klei op geringe diepte (Sch, Sdh en w-Sdh) tot matig natte (w-Sep) en natte lemige zandbodems zonder profiel (w-Sep) of met een onbepaald profiel en klei op geringe diepte gekarteerd. Gronden die al jarenlang voor landbouw worden gebruikt of met drainage geschikt gemaakt zijn voor akkerbouw (voornamelijk mais). Over het algemeen wordt er uitgegaan van een ploeglaag of bodem verstoring van ca. 30 cm dik.

34 Detail uit de bodemkaart ter hoogte van de verbinding © VLM+AIV.

2.1.3 Verbinding Kampveld-Proosdijstraat

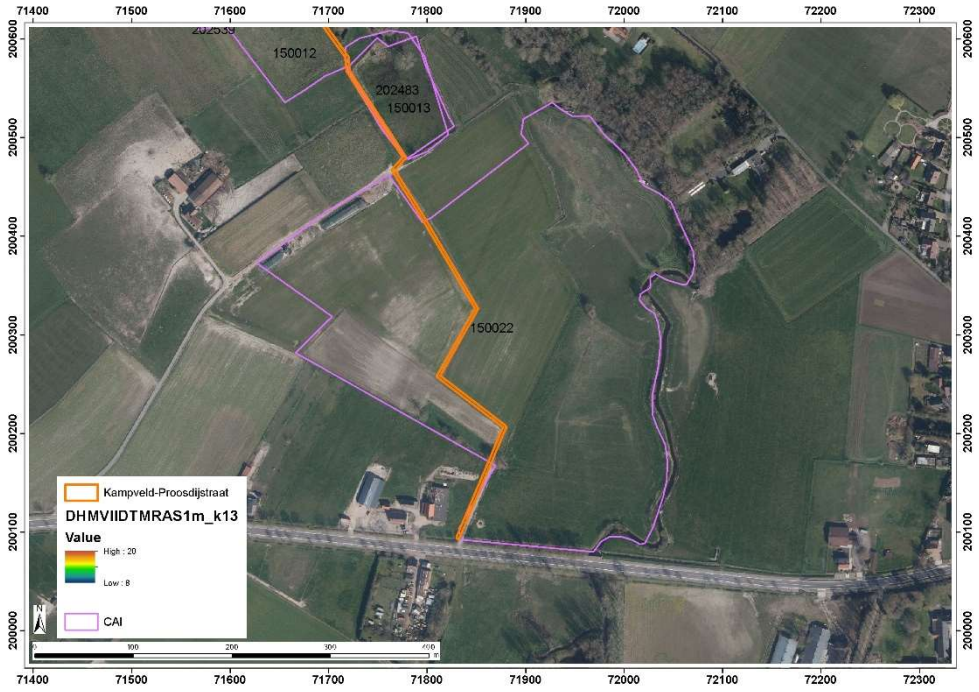
De verbinding Kampveld-Proosdijstraat loopt parallel aan de vallei van de Hertsbergebeek net buiten de beekvallei met nattere alluviale gronden op de overgang naar hoger gelegen gronden.

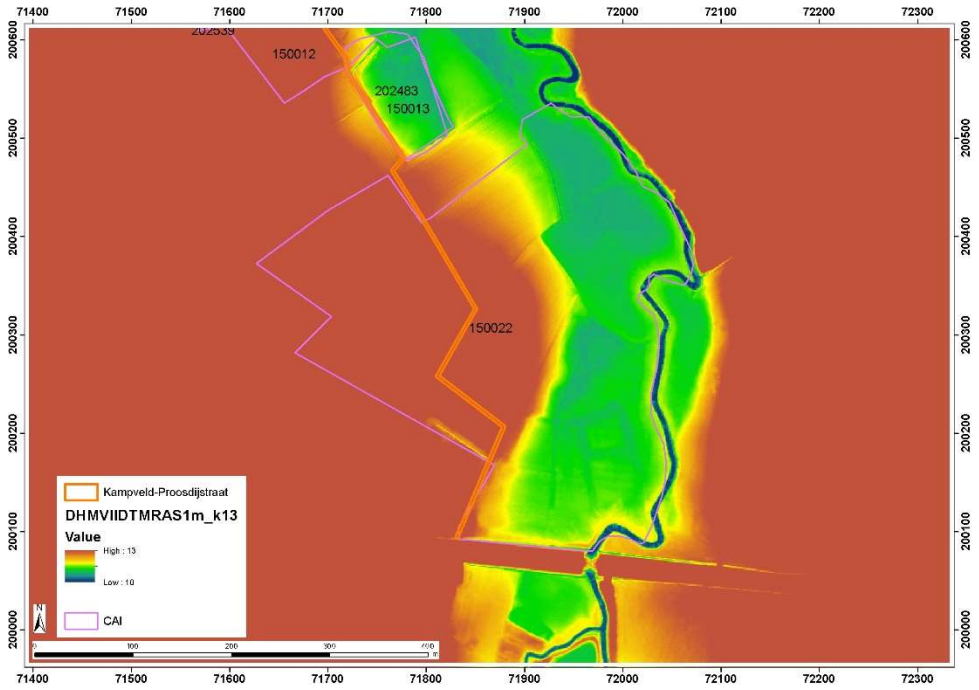
35 Situering op DHM met aanduiding van de CAI locaties © VLM+AIV.

De verbinding doorkruist een aantal CAI locaties waaronder de CAI locatie 150022 of Hertsbergebeek site 3[16]. Op de luchtfoto's werd hier een site met walgracht geïdentificeerd.[17] Ook op de gewone orthofoto en op het digitaal hoogtemodel, zijn in de beekvallei net ten oosten van de geplande verbinding nog sporen van oude walgrachten te zien.

[16] https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/150022
[17] Van de Vijver 2008: 65.

36 Situering op de orthofoto met sporen van een omwalde site tussen de verbinding en de beek © VLM+AIV.

37 Detail van DHM ter hoogte van de oude walgrachten © VLM+AIV.

Vermoedelijk lag hier het kasteel van Steenbrugge. Het kasteel zou een duidelijke mottestructuur vertoond hebben met een omwald opperhof en neerhof.[18] Zie ook onderstaande kaart van de hand van landmeter Verhaeghe uit de eerste helft van de 18de eeuw. De walgrachten van de motte werden gevoed door de Hertsbergebeek. Op de Ferrariskaart zijn de oude walgrachten niet ingetekend. Het tracé van de geplande verbinding loopt niet door de site met walgracht maar op hoger gelegen gronden net buiten de vallei.

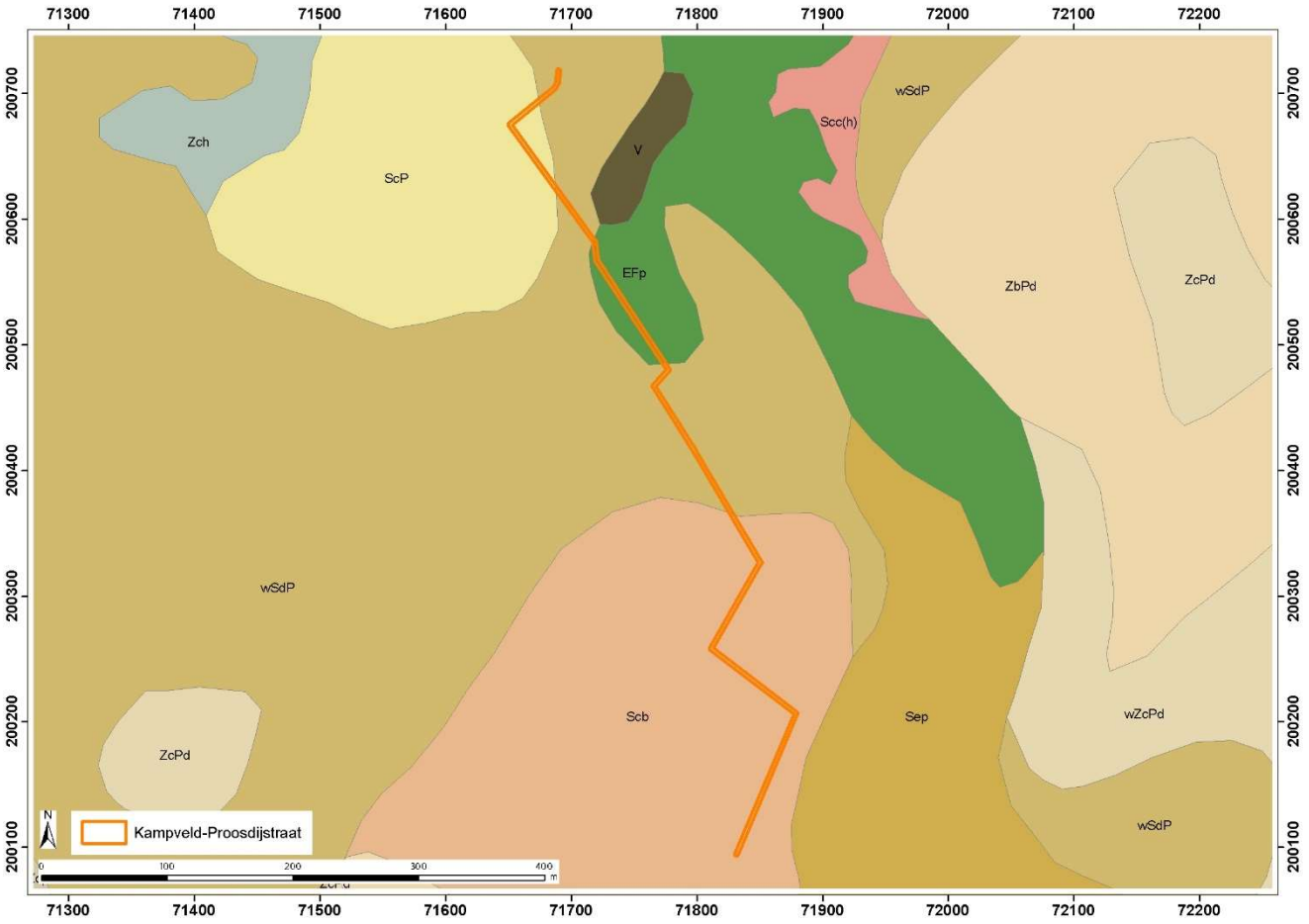
38 Kaart van landmeter Jan Verhaeghe (eerste helft achttiende eeuw) met rechts de molen van Gentbrugge langs de Proosdijstraat en in het midden de plaats waar de burcht Steenbrugge vroeger had gestaan. De oude walgrachten zijn nog aangegeven. (Het noorden bevindt zich onderaan, overgenomen uit Biebauw 2012: 139).

Meer naar het noorden liggen langs de verbinding nog de CAI locatie 150013 (Hertsberge-Papevijvers 7)[19] en 150012 (Hertsberge - Papevijvers site 6)[20]. Ook deze CAI meldingen gaan terug op sporen die werden gezien op luchtfoto's meer bepaald een aantal vlekken en kuilen die mogelijks terug gaan op waterputten[21] en een opduiking met een aantal kuilen en mogelijks een grachtje[22].

Op basis van het historisch kaartmateriaal en de orthofoto's uit de 20ste eeuw kan gesteld worden dat er relatief weinig verstoring heeft plaatsgevonden binnen het plangebied. De gronden zijn steeds gebruikt als landbouwgrond, de top van de bodem zal verstoord zijn door het bewerken van de gronden. Over het algemeen wordt er uitgegaan van een bodem verstoring van ca. 30 cm.

[18] Biebauw 2012: 139-141.
[19] https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/150013
[20] https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/150012
[21] Van de Vijver 2008: 52.
[22] Van de Vijver 2008: 51.

Op de bodemkaart wordt een groot deel van de verbinding gekarteerd als een matig droge lemige zandbodem met structuur B horizont (Scb) of een zandbodem met een dikke ploeglaag. De rest van de verbinding loopt hoofdzakelijk door een matig natte lemig zandbodem zonder profiel of met onbepaald profiel en klei-zand op geringe diepte (w-SdP), ook een goede landbouwgrond in de Zandstreek. Plaatselijk wordt nog een sterk tot zeer sterk gleyige kleibodem zonder profiel (EFp) typisch voor een natte bodem in alluviale afzettingen en een matig droge lemig zandbodem zonder profiel of met onbepaald profiel (Scp) aangeraakt

39 Detail uit de bodemkaart ter hoogte van de verbinding © VLM+AIV.

2.2 CONFRONTATIE MET DE GEPLANDE WERKEN

2.2.1 Verbinding Rooiveld-Waterstraat

De bestaande weg geeft een onverharde indruk, maar is dat niet. De bestaande verharding wordt behouden en zal als onderfundering worden gebruikt. Aanvullend zal de weg over de volledige breedte worden aangevuld en opgehoogd met natuursteenslag met een minimum dikte van 15 cm. De bestaande bermgrachten blijven behouden en worden geherprofileerd en uitgebreid in lengte waar ze niet langer zichtbaar zijn. Het typeprofiel voorziet een maximale diepte van 50 cm.

Het grootste gedeelte van de werken heeft geen nieuw grondverzet tot gevolg en gebeuren in ophoging. De andere werken bestaan overwegend uit lijnvormige ingrepen met een beperkte diepte ter hoogte van bestaande bermgrachten op de grens met akkerland. Het overgrote deel van deze werken zal dus in reeds verstoorde en grotendeels geroerde gronden worden uitgevoerd. De kans dat hierbij een intact bodemarchief wordt aangesneden is eerder klein. De bodemimpact van deze ingreep is minimaal.

Verder zal een bestaande duiker worden vervangen. Ook deze werken gebeuren in reeds verstoorde en grotendeels geroerde gronden en hebben slecht een minimale bodemimpact.

Tijdelijk zal op de aangrenzende akker een gronddepot worden aangelegd. Er worden geen voorbereidende werken uitgevoerd. De gronden worden bovenop het maaiveld (nu in gebruik als akkerland) worden gedeponeerd. Deze ingreep kent geen bodemimpact.

2.2.2 Verbinding Kampveld-Proosdijstraat

De verbinding wordt volledig in ophoging aangelegd, hiervoor zal de bouwvoor maximaal 25cm diep afgegraven worden. De gronden zijn nu en al jarenlang in gebruik als akkerland en werden grotendeels gekarteerd als zandbodems met een dikke ploeglaag. Tot op een diepte van ca. 30 cm zijn deze bodems geroerd, de geplande werken gaan minder diep. De kans dat hierbij een intact bodemarchief wordt aangesneden is eerder klein. De bodemimpact van deze ingreep is minimaal.

Halverwege de verbinding wordt een bestaande duiker vervangen. Deze werken gebeuren in reeds verstoorde en grotendeels geroerde gronden en hebben slecht een minimale bodemimpact.

Tijdelijk zal op de aangrenzende akker een gronddepot worden aangelegd. Er worden geen voorbereidende werken uitgevoerd. De gronden worden bovenop het maaiveld (nu in gebruik als akkerland) worden gedeponeerd. Deze ingreep kent geen bodemimpact.

3 SYNTHESE EN GEMOTIVEERDE VERWACHTING

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische potentieel van het terrein?

Op basis van het bureauonderzoek kan worden besloten dat het archeologisch potentieel van het projectgebied Nieuwenhove-Gruuthuyse groot is. De verbindingen liggen in de onmiddellijke omgeving van de Rivierbeek en Hertsbergebeek. Deze vormen samen het belangrijkste beeksysteem tussen de Leie en Brugge en speelden een belangrijke rol in de verschillende kolonisatiegolven van de streek. Bovendien ligt de verbinding Rooiveld-Waterstaart net ter hoogte van de kruising tussen de Waterstraat en de Rivierbeek. Deze kruising markeert een doorwaadbare plaats of voorde in het landschap met een grote kans op archeologische sporen. De aanwezigheid van een gekende archeologische sporensite Nieuwenhove op een aangrenzend perceel bewijst dit. De verbinding Kampveld-Proosdijstraat loopt net langs een mogelijke kasteelsite.

- Wat is de verstoringshistoriek van het terrein? Welke invloed heeft dit op het archeologisch potentieel van het terrein?

Ter hoogte van de verbinding Rooiveld-Waterstaart is op de Ferrariskaart (1777) reeds een weg aangeduid die vertrok aan de Waterstraat en leidde naar de Kortrijksestraat. De verbinding is sindsdien steeds als weg in gebruik geweest en is reeds grotendeels verhard en verstoord.

De verbinding Kampveld-Proosdijstraat loopt over een bestaande landbouwweg tussen gronden die steeds gebruikt zijn als landbouwgrond. De bovenlaag van de bodem zal verstoord zijn door het bewerken van de gronden. Over het algemeen wordt er uitgegaan van een bodem verstoring van ca. 30 cm diep.

- Wat is de impact van de geplande werken op het archeologisch bodemarchief?

Het grootste gedeelte van de verbinding Rooiveld–Waterstraat wordt in ophoging aangelegd op een bestaande onverharde weg en heeft geen nieuw grondverzet tot gevolg. De andere werken bestaan overwegend uit lijnvormige ingrepen met een beperkte diepte ter hoogte van bestaande bermgrachten op de grens met akkerland. De kans dat hierbij een intact bodemarchief wordt aangesneden is eerder klein. De bodemimpact van deze ingreep is minimaal.

Voor de verbinding Kampveld-Proosdijstraat zal maximaal 25 cm diep gegraven worden ter hoogte van een bestaande landbouwweg tussen akkerland (ploeglaag van gemiddeld 30 cm). De bodemimpact van deze ingreep is minimaal.

BIBLIOGRAFIE

Agentschap Onroerend Erfgoed: https://geo.onroerenderfgoed.be/

CAI online: https://cai.onroerenderfgoed.be/

DOV: Databank Ondergrond Vlaanderen: https://dov.vlaanderen.be/dovweb/html/services.html

https://www.heemkringoostkamp.be/

Ameryckx, J. (1958). Bodemkaart van België: verklarende tekst bij het kaartblad Brugge 23 W, Gent: Centrum voor Bodemkartering

Ampe C. e.a. (1995) Cirkels in het land. Een inventaris van cirkelvormige structuren in de provincies Oost- en West-Vlaanderen. Archeologische Inventaris Vlaanderen, Buitengewone reeks nr. 4.

Biebauw T. (2012) De geschiedenis van Hertsberge zijn proosdij, heerlijkheden en de wijk Lodi.

Hazen P. en Siemons J. (2018) Natuurdomein Kampveld, oostkamp. Een nota van het uitgesteld traject (Vooronderzoek met ingreep in de bodem: proefsleuven), VEC nota 453.

Hillewaert B. en Ryckaert M. eds. (2019) Op het raakvlak van twee landschappen. De vroegste geschiedenis van Brugge.

Himpe, K. ed. (2019) Gruuthuyse. Kasteel d'Ursel in Oostkamp. Adellijke Residentie Aan de Rivierbeek, Heemkundige Kring Oostkamp.

Praet M. en Coenaerts J. (2017) Archeologische evaluatie van het bodemarchief van het natuurdomein Kampveld te Oostkamp, ABO Archeologische Rapporten 441.

Sergant J. (2010) Proefsleuvenonderzoek te Oostkamp - Nieuwenhove, rapportage UGent. https://oar.onroerenderfgoed.be/publicaties/ROEV/1717/ROEV1717-001.pdf

Van de Vijver, M., Dalle S. & J. Sergant (2008) Evaluatie en waardering van de archeologische sites Rooiveld-Papenvijvers Oostkamp (West-Vlaanderen), UGent Archeologische Rapporten 17.

LIJST VAN FIGUREN

1 Situering van de 2 verbindingen © VLM+AIV. 6
2 De 2 verbindingen op de orthofoto © VLM+AIV. 7
3 Situering van de verbinding Rooiveld-Waterstraat op CADGIS © VLM+AIV. 8
4 Situering van de verbinding Kampveld-Proosdijstraat op CADGIS © VLM+AIV. 9
5 Situering op de cartoweb © VLM+AIV. 11
6 Locatie van de verbinding op de orthofoto met aanduiding van de fotolocaties © VLM+AIV. 12
7 Bestaande toestand ter hoogte van de aansluiting op de Waterstraat (locatie 1). 12
8 Bestaande toestand ter hoogte locatie 2 en 3. 13
9 Bestaande toestand ter hoogte locatie 4, links van de weg is de langsgracht volledig opgegaan in het akkerland – rechts is de langsgracht nog duidelijk aanwezig. 13
10 Bestaande toestand ter hoogte locatie 5 en 6. 13
11 Plan bestaande toestand © VLM. 14
12 Wandelverbinding Rooiveld-Waterstraat typeprofiel © VLM. 15
13 Plan nieuwe toestand © VLM. 15
14 Situering op Cartoweb © VLM+AIV. 16
15 Situering op de orthofoto met aanduiding van de fotolocaties © VLM+AIV.© VLM+AIV. 17
16 Bestaande toestand ter hoogte van de aansluiting op de Proosdijstraat (locatie 1 en 2). 17
17 Bestaande toestand ter hoogte van locatie 3 en 4. 18
18 Bestaande toestand ter hoogte van locatie 5 en 6. 18
19 Bestaande toestand ter hoogte van locatie 7 en 8. 19
20 Bestaande toestand ter hoogte van locatie 9 en 10 (aansluiting op een bestaande verbinding richting Kampveld). 19
21 Plan bestaande toestand © VLM. 20
22 Plan nieuwe toestand © VLM. 22
23 Typeprofiel breedte 2m © VLM. 23
24 Typeprofiel breedte 3m © VLM. 23
25 Detail plan nieuwe toestand ter hoogte van de kruising met de landbouwweg C VLM. 24
26 Sfeerbeeld van vallei van de Hertsbergebeek. 27

27 De geplande verbindingen geprojecteerd op het DHM © VLM+AIV. 28
28 De CAI ter hoogte van de geplande verbindingen © VLM+AIV. 29
29 Situering op cartoweb met aanduiding van de locaties opgenomen in de CAI © VLM+AIV. 30
30 Detail uit kaart KHO Nieuwenhove 2019.23 © KHO. 31
31 Situering op de Ferrariskaart 1777 © VLM+AIV. 32
32 Situering van de verbinding Rooiveld-Waterstraat tov Nieuwenhove site 1 © VLM+AIV. 33
33 Sporen zichtbaar op luchtfoto's thv Nieuwenhove site 1 (figuur 32 overgenomen uit Van de Vijver 2008). 34
34 Detail uit de bodemkaart ter hoogte van de verbinding © VLM+AIV. 35
35 Situering op DHM met aanduiding van de CAI locaties © VLM+AIV. 36
36 Situering op de orthofoto met sporen van een omwalde site tussen de verbinding en de beek © VLM+AIV. 37
37 Detail van DHM ter hoogte van de oude walgrachten © VLM+AIV. 37
38 Kaart van landmeter Jan Verhaeghe (eerste helft achttiende eeuw) met rechts de molen van Gentbrugge langs de Proosdijstraat en in het midden de plaats waar de burcht Steenbrugge vroeger had gestaan. De oude walgrachten zijn nog aangegeven. (Het noorden bevindt zich onderaan, overgenomen uit Biebauw 2012: 139). 38
39 Detail uit de bodemkaart ter hoogte van de verbinding © VLM+AIV. 39